På mange måder er dette landsmøde blevet anderledes end vi alle havde forestillet os for et par måneder siden.
Dengang ventede vi, at dette landsmøde skulle være optakten til den valgkamp vi regnede med ville komme i dette efterår.
I stedet mødes vi nu til landsmøde godt to uger efter folketingsvalget den 8. september. Vi mødes efter at have indkasseret en kraftig øretæve af vælgerne. Venstre gik tre mandater tilbage, og vi er nu på det laveste punkt vælgermæssigt nogensinde.
Det er klart„ at netop valgets resultat optager os mest af alt i disse uger. Det er naturligt. Det er forståeligt. Vi skal naturligvis prøve at gøre op, hvad der lykkedes for os og hvad der ikke lykkedes for os.
Egentlig er det synd, fordi vi netop i år i Venstres foreninger lokalt, i samarbejdsudvalg, i kredse og amter med vore kandidater og mange andre steder, er i gang med et både spændende og konstruktivt fremadrettet arbejde, med henblik på at effektivisere vor indsats og sikre, at vi kommer ud i brede kredse med Venstres politik.
Jeg kan roligt sige, at det er spændende at opleve, hvorledes vore foreninger hele tiden arbejder med at levendegøre vore politiske vælgerforeninger. Hvorledes nye og spændende
initiativer tages op. Og hvorledes mange unge mennesker engageres i Venstres politiske og organisatoriske arbejde.
Vi burde på dette landsmøde glæde os over, hvor godt vort foreningsmæssige arbejde går, og drøfte de fremskridt og de landvindinger vi hele tiden gør.
Jeg er glad og stolt over den åbenhed og den frimodighed vi møder hinanden med. Alle spørgsmål debatteres og altid i en tillidsfuld atmosfære præget af, at vi arbejder i samme retning alle sammen.
Ikke mange partier kan på samme måde som os mønstre en stor - en endda meget stor medlemsskare - som levende deltager i det organisatoriske og politiske liv.
Vi er i sandhed en folkelig bevægelse med forgreninger ud i alle hjørner af det danske samfund. Mange misunder os dette. Vi skal selv passe på det og værne om det.
Venstres styrke i det danske samfund skyldes netop vor brede folkelige forankring og vore mange folkevalgte i kommunalbestyrelser, amtsråd, folketing, regering, ja, overalt. Venstres folk er at finde dér, hvor der er et arbejde at udføre. En opgave at lø-

se. Vi føler ansvar og tager medansvar.
Sådan skal det også være. Det er naturligt for os. Sådan er vi bare. Og sådan skal det vedblive at være.
Vi er, som jeg ved tidligere lejligheder har sagt, politiske håndværkere, der udfører et arbejde for Venstre. Vi er liberale og vi har vore holdninger. Men vi er også politiske realister, der ved hvornår vi får indflydelse. Hvornår vi opnår resultater. Derfor accepterer vi også kompromisser. Hele, halve og kvarte løsninger. Vi har hele tiden målet for øje. Sådan må det også være i firkløversamarbejdet.
Jeg har egentlig lyst til her at fortælle en lille historie om Venstres tidligere formand, nuværende EF-kommissær Henning Christophersen. En af Hennings kolleger i kommissionen er Katalaner og han er stolt. Han siger: Når jeg har sat mig et mål, så går jeg direkte mod det uden at skele til det ene eller det andet. Efter at han nogle gange havde sagt sådan i kommissionen, så sagde Henning: Jeg er dansker, og når jeg har sat mig et mål, så er det mange gange nødvendigt for mig at gå tre skridt frem. Så lidt til siden, og måske lidt til den anden side. Måske endda et lille skridt tilbage, så to frem. Men til sidst når jeg målet.
Jeg synes dette meget godt illustrerer os Venstrefolk. Vi er realister, vi har et klart mål i sigte. Vi arbejder efter det. Vi glemmer det ikke. Måske går det ikke så hurtigt, men vi kommer frem.
Vi Venstrefolk er også individualister. Vi bryder os ikke om
ensretning. Vi marcherer heller ikke taktfast i flok. Vi tænker selv. Vi vurderer. Vi er kritiske. Vi bliver ikke selvtilfredse med opnåede resultater, men vi vil videre. Vi er ikke konforme og vi hylder mangfoldigheden og det brogede.
Derfor forlanger vi heller ikke af vore folk, at de skal tilpasse sig det gennemsnitlige. De må gerne have deres meninger og deres meningers mod.
Vi er i det hele taget i Venstre nogle mærkelige typer.
Det er dét, der gør det så dejligt og positivt at arbejde i vort parti.
Vi oplever i disse år, at meget små grupper kan danne partier, og ved at følge populistiske strømninger opnå repræsentation. Derved mister politikken sin folkelige forankring, og vi kommer mere over i det mere supermarkedsagtige, hvor dagens fristende tilbud kan få mange vælgere til at skifte parti fra den ene dag til den anden.
For et parti som Venstre - med vor historie - med vore holdninger til det enkelte menneske og til samfundet, så tilbyder vi ikke dagens tilbud. Derimod tilbyder vi

ansvarlig politik - en politik, der bygger på en liberal samfunds- og menneske-opfattelse.
Vi kan ikke ændre de faktorer, der præger meningsdannelsen i dette land. Vi kan kun arbejde for at gøre os dygtigere og bedre til at markere Venstre, Venstres mål og Venstres politik.
Jeg synes det er vigtigt, at vi med mellemrum minder hinanden om vort fine parti. Vor fine organisation. Vore holdninger og vore traditioner.
Valget den 8. september gik skidt for Venstre, og det gik skidt for firkløveret og i det hele taget for det borgeligt, liberale Danmark.
Der er spekuleret meget over årsagerne hertil. Ja, nogle leder endda efter syndebukke. Vi ser hvordan enkelte ting fremholdes som årsagen til dårlige og gode valgresultater. Men så enkelt er livets forhold desværre ikke. Det ville ellers gøre det hele meget nemmere.
Selvfølgelig skal vi vurdere årsager og virkninger. Selvfølgelig skal vi lære af det der gik godt, og selvfølgelig skal vi ikke begå samme fejltagelse flere gange.
Derfor skal vi også se på det netop overståede folketingsvalg.
Valget blev udskrevet, fordi der på et eller andet tidspunkt jo skulle udskrives valg. For første gang siden 1971, har vi i Danmark haft et folketingsvalg som ikke skyldtes en faldet finanslov, et mistillidsvotum, en regeringskrise, som ikke kunne løses på anden måde. Der var ikke i befolkningen opfattelse af en krise. Tværtimod blev det vel blot registreret, at valget nu omsider blev udskrevet. Valgkampen havde altså ikke til at begynde med nogle sager eller én sag, som dette folketingsvalg drejede sig om. Firkløverpartierne gik ikke til valg på en fælles regeringserklæring om, hvad der skulle ske.
Vi har igennem vinteren og foråret analyseret den politiske situation. Det har vi gjort på sekretariatet. Det har vi gjort på kandidat- og kredsformandsmøderne - ja, det er vel i virkeligheden gjort overalt, hvor Venstrefolk var sammen.
Vi var vel alle enige om, at en af de priser vi har betalt i en flerpartiregering, som er en mindretalsregering, er, at mange liberale og borgerlige vælgere ikke helt var overbevist om, at regeringen havde opfyldt deres forventninger til en borgerlig/liberal regering. Skattetrykket var steget. De offentlige udgifter. Retspolitikken og volden. Liberaliseringen.
Moderniseringen. Privatiseringen. Udenrigs- og sikkerhedspolitikken.

På denne gruppe vælgere gjorde det ikke indtryk, at regeringen rent faktisk var en mindretalsregering. Det gjorde heller ikke indtryk, at der på mange måder iøvrigt, var opnået mange fremskridt i de fem år regeringen havde været ved magten.
Hertil kom den hetz som hele året havde kørt mod landbruget, og som havde frataget dette erhverv enhver arbejdsglæde eller fremtidstro.
Bl.a. disse forhold førte frem til, at en af hovedopgaverne i valgkampen bestod i at gøre disse tvivlere opmærksom på risikoen ved alligevel at svigte firkløveret.
I Venstre tilrettelagde vi kampagnen herefter, fordi vi kunne se, at firkløverets fortsatte eksistens kunne blive truet af disse skuffede vælgere.
Hertil kom så det forhold, at vi undervurderede betydningen af det såkaldte flygtningespørgsmål. Vi troede vel - som de pæne mennesker vi er - at fordi ingen rigtigt talte om det, så betød det nok ikke så meget. Heri tog vi fejl. Fremskridtspartiets og sømandens fremgang kan henskrives hertil.
Som et yderligere problem kom det naturligvis, at visse poli tikere gjorde Fremskridtspartiet til hovedfjenden ved dette valg.
Ærlig talt synes mange sikkert, at de radikales politik mindst var et ligeså stort problem.
I bund og grund mener jeg, at den analyse vi i Venstre var nået frem til, i alt væsentligt var rigtig. Det er også den måde valgets resultat kan forklares på.
Fra sekretariatets side udarbejdede vi en lang række materialer, TV-præsentationsprogram, plakater, pjecer o.s.v. Hertil kom vor annoncekampagne. Vi har fået kritik af den kampagne, og det har vi taget til efterretning.
.Venstres annoncekampagne fulgte vor politiske analyse. Jeg vil dog advare imod at overvurdere betydningen af partiernes valgannoncer.
Vi skal ikke i Venstre være blinde for, at mange helst var fri for at have Venstre i dansk politik. Vi er lidt besværlige. Vi siger ting, som ikke passer på bjerget. Derfor skal vi alligevel ikke lade os kue af, at vi betragtes som lidt besværlige. Vi behøver ikke alle være strømlinede og smarte.
ENDELIG VIL JEG NÆVNE AT SOCIALDEMOKRATIETS OG FAGBEVÆGELSENS STÆRKE APPARAT KOMBINERET MED DERES HUNDREDER AF MILLIONER KRONER NATURLIGVIS I VALGKAMPENS SLUTFASE GØR AT DE MEGET STÆRKT KOMMER UD TIL DERES VÆLGERE OG SIKRER AT DE HENTER NOGET HJEM I SLUTFASEN AF VALGKAMPEN.

Om selve valgets resultat vil jeg sige:
Venstres landsresultat ved folketingsvalget blev 10,5 pct. mod 12,1 pct. ved folketingsvalget i 1984, altså en tilbagegang på 1,6 pct. Stemmetallet blev 355.000 mod 406.000, en tilbagegang på 51.000.
Under valgkampen i 1984 havde vi - bedømt efter opinionsundersøgelsernes tal dengang - en jævn fremgang under valgkampen. Det er mere uoverskueligt, hvordan situationen har været dennegang. Tilsyneladende var svar-procenten i opinionsundersøgelserne dennegang lav, men svingende fra undersøgelse til undersøgelse. Det tyder på usikkerhed hos vælgerne, formentlig dels som følge af usikkerhed over for regeringen, dels på grund af den uventede valgudskrivelse og korte valgkamp.
Venstres valgresultat lå lidt højere end de dårligste opinionstal i begyndelsen og midten af valgkampen, men lavere end de 12-13 pct., som de sene undersøgelser gav. I dagspressen er opinionsinstitutterne blevet stærkt kritiseret, men opgaven har nok været sværere dennegang på grund af de borgerlige vælgeres usikkerhed. Venstre - og de øvrige firkløver-partier - har haft svært ved at få vælgerne op fra sofaen.
Når man betragter skærmen en valgaften, kan man undre sig over, hvor ensartet tilbagegangen er over hele landet, i mod
sætning til valg i 60'erne og 70'erne, hvor regionale forskelle endnu eksisterede, og hvor man kunne have fremgange i nogle områder og tilbagegange i andre eller store forskelle i tilbagegang eller fremgang. Det er formentlig de elektroniske medier, der nu har skabt vælgerkorpsets ensartethed og fjernet de tidligere regionale forskelle. Alligevel er der stadig forskelle, også for Venstres vedkommende. Følgende amter havde tilbagegang i størrelsen 1,5-2,5 pct.: Københavns amt, Roskilde, Vestsjælland, Storstrøm,
Fyns, Ringkøbing og Viborg amter. Tilbagegangen var større i følgende amter: Frederiksborg (3,1), Vejle (2,7) og Bornholm (5,4). Der var også amter, hvor den var mindre, nemlig følgende: Hovedstaden (0,7), Sønderjylland (0,4), Ribe (0,7), Århus (1,1) og Nordjylland (1,3).
Tallene dækker over, at der rent faktisk var kredse med fremgang, nemlig tønder (0,9), Løgumkloster (1,3), Ribe (0,5), Grindsted (1,1) og Års (0,5).
Venstres stemmemæssige styrke er stadig størst i Jylland, hvor følgende amter

stadig er over 20: Ribe (20,2) og Ringkøbing (20,7). Sønderjylland og Viborg er stadig over 15, nemlig med 15,3 og 17,4. Trods tilbagegangen ligger Bornholm på 18,8.
Valgdeltagelsen blev lavere end i 1984, nemlig ca. 86 mod 88,4 pct. Der er næppe tvivl om, at der er mange borgerlige vælgere, også tidligere Venstre-vælgere, blandt sofavælgerne. Andre proteststemmer er gået til Fælleskurs eller FRP.
Derimod tyder alt på, at den socialistiske fløj mødte mand af hus. Hvis man lægger alle socialistiske stemmer sammen (incl. De Grønne) er man nu over de 50 pct. Splittelsen og deraf følgende stemmespild gav dog stadig borgerligt flertal i Folketinget. Men det kan nok give grund til eftertanke.
Alt i alt havde dette valg også for Venstre flere positive sider.
Således viser de vælgeranalyser, der er lavet i forbindelse med valget, at vi især har greb i de 18-22 årige. Resultaterne af disse analyser bekræftes også af de mange afstemningsresultater vi under valgkampen fik fra skoler og uddannelsesinstitutioner. Det lover godt for fremtiden.
Det er glædeligt, at de unge mennesker er på bølgelængde med os i spørgsmål om vore holdninger og værdier. Det skal vi bygge videre på.
Selvom der var 4 kvindelige folketingsmedlemmer som mistede deres plads i Venstres folketingsgruppe, så viser vælgerundersøgelserne endvidere, at der ved dette valg var flere kvinder, der stemte på Venstre end mænd.
Det er vigtigt, at vi nu ser fremad. Det er vigtigt, at vi lærer af det vi har gjort skidt, og at vi bygger videre på det vi har gjort godt.
Jeg vil nu godt vende mig lidt til spørgsmålet om personer. Det bliver på mange måder bragt ind i debatten. Man kunne omskrive et gammelt ord med, at "sejren har mange fædre, nederlaget har kun en".
Også denne gang oplever vi, at der sættes navne på, hvem der er skyld i hvad.
Vi ved, at der fra visse sider - både vore politiske modstandere og vore samarbejdspartnere - har været bestræbelser på, at lade forskellige Venstrefolk blive den personificerede årsag til, at et eller andet ikke lykkes eller går galt.
Fra disse sidste par år husker jeg balladeмageren, - Venstres næstformand - som sidder her på podiet. Anders har fået skyld for snart det ene og snart det andet.
Under EF-afstemningen og i de mange sikkerhedspolitiske debatter har der fra flere sider været udtrykt, at hvis ikke

det var fordi vi havde den udenrigsminister og alle hans holdninger, så havde der heller ikke været problemer på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område.
Jeg kan nævne vore tidligere landsbrugsministre, som har været ude i stormvejr. Og modellen er jo i virkeligheden ofte den samme: Hvis vi i det hele taget ikke havde Venstrefolk, så havde vi nok heller ikke problemer i dette land. Jeg skal ikke bevæge mig langt ud i betragtninger om dette. Blot vil jeg gerne advare Venstres folk mod at hoppe på den galej, og selv bidrage til, at vi gør politik til et spørgsmål om hvordan den enkelte opfattes og beskrives.
Vi tror og mener dog alle, at vi har en rigtig og god politisk vare. Vi er en bevægelse. Og vel er det vigtigt, at de folk der repræsenterer Venstre gør det med godt humør og et lille smil. Og så skal vi forresten ikke glemme, at vi i Venstre nok er tilbøjelige til at vurdere vore egne hårdere end vore politiske modstandere og politiske venner.
Jeg har lagt kortene på bordet. Jeg har givet min personlige kommentar til den overståede valgkamp. Vi klarede det skidt. Vi gik tilbage. Det er vor egen skyld.
Jeg vil så gerne rette blikket fremad.
Venstre går frem ved næste valg. Derom skal der ikke herske tvivl. Vi rammer med vor liberale holdning nogle meget centrale opfattelser i tiden. Især vil jeg igen understrege, at vi er på talefod med de helt unge. Det lover godt. De sidste vemodige rester af efterdønningerne fra den selvopgivende 68- -generation er ved at lægge sig.
Vi har en god og solid folketingsgruppe. Vi har 8 dygtige ministre. Vi har 957 foreninger med 85.638 medlemmer. Vi har et organisationsapparat af en sådan størrelse, at det nederlag vi led denne gang, bliver rettet op ved næste folketingsvalg.
Der er også mange andre opgaver vi skal i gang med. Der er Europaparlaments-valget. Der kommer kommunevalg.
I politik bliver man aldrig færdig. I politik kan man ikke læne sig tilbage og slappe af. I politik foregår den politiske kamp hver dag, hver måned og hvert år. Den næste folketings-valgkamp er begyndt. Vi vinder den valgkamp. Lad os gå i gang med det samme.
Fra landsorganisationen vil jeg gerne udtrykke en meget stor og varm tak til alle de tusinder af mennesker i vor organisation, som bruger mange, mange timer på at organisere Venstres arbejde. Som får vor organisation til at fungere. Og som uegennyttigt og ulønnet udfører et kæmpearbejde for den sag
de tror på. Det skal være sagt fra vort landsmøde i 1987, at vi er fulde af beundring for

det engagement, den offervilje og det gå-på-mod der vises. Tak for det.
Jeg er nu kommet til afslutningen af min beretning. En beretning som på mange måder er anderledes end de hidtidige år.
Jeg skal så blot til slut henvise til den trykte beretning,
som ligger omdelt på bordene.
En anden begivenhed skal også omtales. Venstres grand old man har besluttet at sige stop efter mere end 30 år i dansk politik. Det er vor tidligere økonomiminister Anders Andersen.
Anders Andersen har på alle måder været Venstre en god mand, og Anders har for sekretariatet været et af vore faste holdepunkter. Envi har kunnet gå til, når der var problemer. En vi har kunnet snakke med, hvis vihar været ved at miste pus ten. En, der var god til at give os et spark bagi, hvis det var det vi trængte til.
Sådan har Anders også været i Folketingsgruppen og i regeringen.
Kære Anders. Du har i mange situationer gennem årene, været vort gode, stabile og faste holdepunkt. Du er på mange måder mere ungdommelig - også i din tankegang - end mange af os
andre. Vi er mange unge, og jeg regner mig trods alt som en af dem, som i dig har haft et ideal. Din retskaffenhed, din sociale bevidsthed, din viljestyrke og din ukuelige arbejdsindsats, har gjort et stort indtryk på os. Vi har i dig haft en kammerat og kollega, som vil altid kunne hælde vort hoved til og få et godt råd af.
På mit skrivebord på sekretariatet, står et skilt med en af dine sentenser. På skiltet står: "Det er ikke så let". Økonomiminister Anders Andersen. Det har du mange gange sagt til os, når vi fik en god idé. Når vi faldt for det smarte. Når vi lige ville gøre et eller andet.
Det er ikke så let.
Anders, jeg vil på vegne af Venstres sekretariat og jeg ved mange af Venstres folk landet over, i regeringen og folketingsgruppen, takke dig for alt hvad du gennem årene har betydet for os. Vi glæder os over, at du stadig vil bevare din plads som formand for økonomiudvalget og dermed i hovedbestyrelsen. Vi vil så også fremover komme til at stå til regnskab for vor indsats på forskellige områder, og blive holdt til ilden!